

overweging voor 11 juni 2023 – geroepen om te leven

Gemeente,

In Japan is een controversiële film uitgebracht onder de naam Plan 75.

In de film heeft de Japanse overheid een programma opgezet om het probleem van de enorme vergrijzing, en de last die dat legt op de schouders van jongeren, op te lossen.

De angst van de ouderen voor eenzaamheid en de vrees alleen te moeten sterven, spelen ook een rol.

Het fictieve programma heet Plan 75 en het houdt in dat mensen van 75 jaar en ouder zich kunnen aanmelden voor euthanasie.

Zij ontvangen dan een toelage om vrij te besteden in hun laatste levensfase.

Ze krijgen daarnaast ondersteuning van iemand die, in gesprekken van exact vijf minuten, met hen terugkijkt op hun leven.

Keer op keer wordt hen verzekerd dat ze tot op het allerlaatste moment hun verzoek kunnen intrekken.

Op de dag van de euthanasie worden zij verwacht in een kliniek, waar zij op even vriendelijke als vakkundige wijze worden geholpen bij het sterven.

Het klinkt op het eerste gezicht best redelijk, dit idee.

Het lijkt alsof hier alleen winnaars te bespeuren zijn.

Niemand wordt ergens toe gedwongen, alleen daar waar een probleem is, wordt een oplossing geboden.

Maar als je verder kijkt ligt het natuurlijk niet zo eenvoudig.

Annemarieke van der Woude, remonstrants predikant in Oosterbeek heeft genoten van de film maar is kritisch op de gedachte achter Plan 75.

Zij vertelt daarover in een artikel in Trouw dat afgelopen maandag verscheen.

In het kader van het thema van vandaag neem ik één aspect van de argumentatie van Annemarieke over en voeg daar zelf een tweede aspect aan toe.

Annemarieke vertelt wat haar opviel in de film.

Bij de gesprekken die verplicht gevoerd worden voorafgaand aan een euthanasie, treedt er soms een verandering op bij mensen. In de film gebeurt het twee keer dat er een band ontstaat tussen degene die de vijf-minuten gesprekken voert en de kandidaat voor euthanasie.

En dat betekent beide keren dat het voor diegene onmogelijk wordt om mee te werken aan het beëindigen van het leven van een weliswaar oude maar verder gezonde dierbare.

Er is ook eerder onderzoek in Nederland, bijvoorbeeld van Els van Wijngaarden die met mensen met een stervenswens diepgaande gesprekken voerde.

Sommige van deze mensen haalden hernieuwde levensvreugde uit deze gesprekken en begonnen weer zin en betekenis te ontleen aan hun leven. Hun stervenswens verdween.

Met andere woorden: wanneer iemand een stervenswens uit, hoeft dat geen definitieve keuze te zijn.

Wanneer eenzaamheid plaats maakt voor een fijn contact, een goed gesprek, nieuwe invulling van het leven, kan de stervenswens verdwijnen.

Een tweede vraag die bij me opkomt wanneer ik lees over de film Plan 75, is: wat maakt dat mensen zouden kiezen voor vrijwillige euthanasie als je nog relatief gezond bent. Is de roep om te leven verstomd?

Is er geen verlangen meer?

Of wordt het verlangen om verder te leven overwoekerd door eenzaamheid, fysieke aandoeningen of verbittering?

Wordt je innerlijke oor doof voor de stem diep van binnen die jou steeds weer uitnodigt om tot leven te komen, die je laat dromen van vergezichten, die je liefde en nabijheid laat ervaren, die jouw leven mede zin en betekenis geeft?

In de tweede bijbellezing horen we Jezus die zijn discipelen roept.

Ze horen zijn stem en ze volgen hem.

En niet alleen de discipelen, maar (zoals het er staat) *grote groepen mensen volgden hem*, uit Galilea en Dekapolis, uit Jeruzalem en Judea en uit het gebied aan de overkant van de Jordaan.

Wat maakt dat mensen de stem horen en die gaan volgen?

Alleen omdat ze genezen worden van hun ziekten en kwalen, zoals het de schriftlezing lijkt te vertellen?

Of staat er misschien eigenlijk dat mensen hun ziekte in een heel ander perspectief leerden zien?

Dat niet hun kwaal steeds maar op de voorgrond staat, maar dat daar iets anders voor in de plaats komt: een stem, een nieuwe bestemming, een verlangen naar een betere wereld.

Een besef dat het niet alleen om jou gaat en om wat jou kwelt, maar dat het om iets groters, iets diepers gaat.

Of misschien: dat we in ons leven een weg gaan die leidt naar het Huis op de heuvel – prachtig hoe Huub Oosterhuis deze metafoer uit psalm 84 nieuwe woorden geeft.

Over bergen en door diepe dalen komen mensen uiteindelijk bij dat huis waar iedereen welkom is, waar de ramen wijd open staan en mussen nestelen onder het dak.

Als mensen zijn we, vanuit deze metafoer gezien, eerder een soort pelgrims die als einddoel dat Grote Huis hebben op die groene weide.

Toch is het voor pelgrims meestal niet zo dat het doel van de reis bepaalt wat de waarde van de reis is.

Er zijn zelfs pelgrims die de hele weg naar Santiago de Compostela hebben gelopen en een paar kilometer voor het einde de trein naar huis pakken. Het ging hun niet om het bereiken van de bestemming, dat zou misschien zelfs afbreuk doen aan hun reis, vrezden ze.

Het ging hen om de tocht zelf.

Om het op weg gaan.

Om waar de roepstem diep van binnen hen zou brengen.

Hier komen we weer bij de beginvraag uit: wat is dan geroepen worden om te leven? Waartoe worden we geroepen om onze weg te gaan?

Welke stem diep in onszelf volgen we, en valt die samen met onze bestemming?

Veel pelgrims noemen niet de eindbestemming, maar de weg zelf als doel.

Het gaan, de tocht. Ik las ook dat sommigen als doel zien 'de ontmoeting'.

Dat was voor mij een nieuw inzicht, dat me prikkelde.

Dat het doel van je tocht, op pelgrimspad of op je levensweg, de ontmoeting is met alles wat er op je pad komt.

Of dat nou gebeurtenissen zijn, andere mensen, gevoelens, onverwachte situaties, wat er ook maar in het leven kan gebeuren.

De ontmoeting met dat wat zich voordoet - als doel van je levenstocht.

Het gespitst zijn op de ontmoeting kan een stem zijn die je tot leven roept.

Het geeft namelijk een extra dimensie aan de tocht.

Uit zijn op ontmoeting is meer dan alleen op je af laten komen wat onderweg gebeurt.

Als je doel de ontmoeting is, betekent dat dat je je openstelt voor wie of wat er op je pad komt.

Dat je je ermee wilt verbinden, je wilt laten raken, ervoor open wilt staan.

Tot een ontmoeting komen, of het nu met de natuur is, met een onverwachte gebeurtenis of met iemand anders doet iets met een mens.

Je wordt geraakt, er ontstaat van binnen beweging.

In elk geval voor dat moment heft het de eenzaamheid op.

Even ben je verbonden met dat andere of die ander. En ook al was het geen prettige ontmoeting, er is wel iets verschoven.

Je voelt dat je leeft, misschien wordt er zelfs een diep verlangen geraakt naar hoe je het anders wilt, naar hoe het anders zou kunnen.

Ik begon deze overweging met de gedachte die in de Japanse film *Plan 75* naar voren komt: namelijk dat het mogelijk zou worden dat mensen vrijwillig, gezond en al, voor euthanasie zouden kunnen kiezen wanneer ze de stem van het leven niet meer verstaan en het verlangen om te leven wegwijnt.

Het valt niet te ontkennen dat het leven soms zo zwaar of ingewikkeld kan zijn dat mensen de dood zouden willen verkiezen boven het leven.

En tegelijk is er de ervaring dat we geroepen zijn om te leven.

Ik eindig daarom met een tekst van Sabine Nijland.

Ik herken in haar tekst iets van de leerlingen en de mensen die Jezus' stem volgen, zonder te weten waar ze uit gaan komen.

En ook het beeld van het groene huis op de heuvel waar God zijn woonplaats heeft.

'Steeds weer opnieuw word ik geroepen.'

Uit het boek 'Uw weg mijn weg', gids voor de geestelijke weg' van Sabine Nijland.

Amen.